

บทที่ 3 การจัดการหน่วยความจำ

(Memory Management)

การจัดการหน่วยความจำ (Memory Management)

Nakhon Pathom Rajabhat University

หน่วยความจำเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในระบบคอมพิวเตอร์ ถือเป็นศูนย์กลางให้การดำเนินการด้านต่างๆ ในระบบคอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. หน่วยความจำหลัก (Main Memory)
2. หน่วยความจำเสมือน (Virtual Memory)

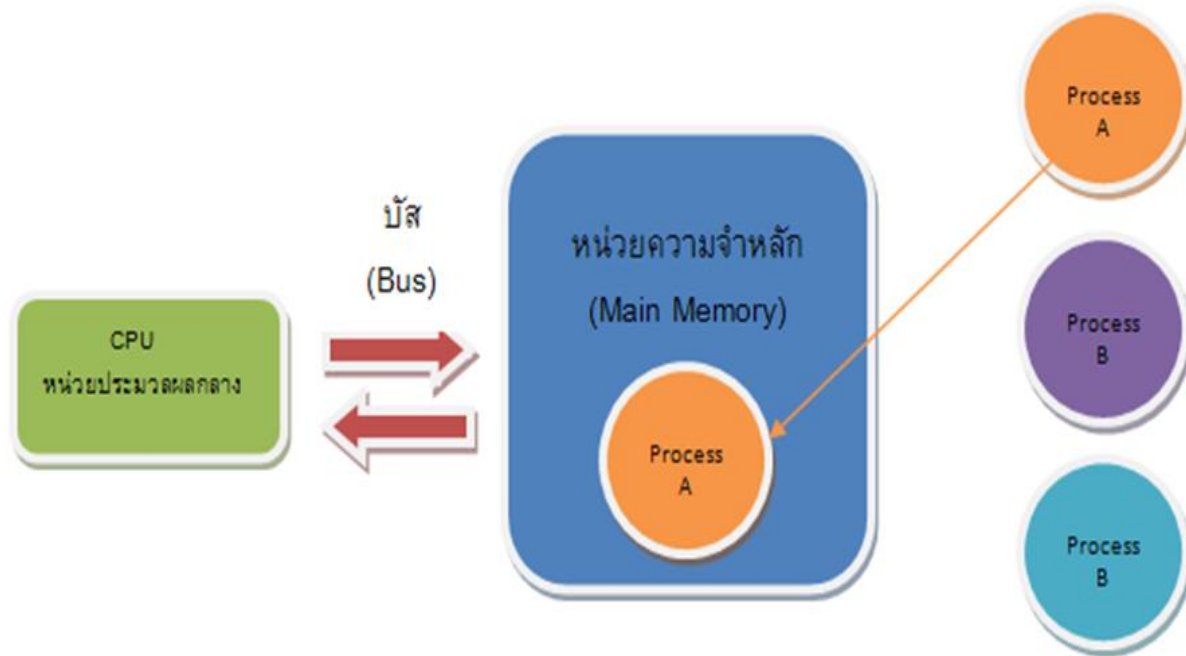
โดยแต่ละวิธีในการจัดเก็บข้อมูลทั้งสองส่วนมีข้อดีและข้อเสียต่างกันขึ้นอยู่กับซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ที่เลือกใช้ว่าสอดคล้องและสนับสนุนการทำงาน และวิธีการที่จัดเก็บในหน่วยความจำที่เลือกใช้มากน้อยเพียงใด ดังรูปที่ 2.1

หน่วยความจำหลัก (Main Memory)

Nakhon Pathom Rajabhat University

ประกอบไปด้วยอาร์เรย์ขนาดใหญ่ (large array) ซึ่งภายในประกอบ
ไปเวิร์ด (words) และ ไบต์ (bytes) ซึ่งแต่ละที่จะมีเลขตำแหน่ง (address) เป็น
ของตัวเอง

นอกจากนี้หน่วยความจำหลักยังทำหน้าที่เก็บชนิดกระบวนการใน
การประมวลผลคำสั่ง (a typical instruction-execution cycle) เพื่อให้หน่วย
ประมวลผลกลาง (Central Processing Unit: CPU) นำไปใช้ในการประมวล
แล้วจึงส่งผลลัพธ์ของคำสั่งนั้นๆ กลับมาจัดเก็บกลับไว้ในหน่วยความจำหลัก

รูปที่ 2.1.แสดงกระบวนการทำงานของหน่วยความจำหลัก (Main Memory)

หน่วยความจำเสมือน (Virtual Memory)

Nakhon Pathom Rajabhat University

เป็นเทคนิคที่อนุญาตให้โปรเซส (Process) สามารถประมวลผลได้นอกหน่วยความจำหลักโดยไม่ต้องคำนึงถึงขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการประมวลผลว่าเพียงพอกับขนาดของโปรแกรมหรือไม่

นอกจากนี้ยังง่ายต่อการแชร์ไฟล์ (Share files) พื้นที่ว่าง (Address Space) และเพิ่มประสิทธิภาพให้โปรเซสทำงานได้เร็วขึ้น เพราะไม่ต้องคอยตรวจสอบขนาดของหน่วยความจำทางกายภาพ (Physical Memory)

การเชื่อมโยงตำแหน่ง (Address Binding)

- โดยทั่วไปโปรเซสที่จะถูกนำไปประมวลผลจะขึ้นอยู่กับการจัดการหน่วยความจำที่เลือกใช้ โปรเซสอาจจะถูกเคลื่อนย้ายกลับไปกลับมา ระหว่างดิสก์และหน่วยความจำก่อนที่มันจะถูกประมวลผล
- โดยระบบปฏิบัติการจะมีการเก็บโปรเซสที่รอประมวลผลตามลำดับคิว (input queue) ของโปรเซสที่จะนำเข้ามาประมวลผลในหน่วยความจำร่วม ทั้งยังเชื่อมโยงกับค่าเริ่มต้นของตำแหน่ง ระบบคอมพิวเตอร์มักเริ่มต้นค่าตำแหน่งเชื่อมโยงที่ค่า 00000 อีกยังแบ่งค่าที่เชื่อมโยงตำแหน่ง ได้เป็น ค่าจริง (Absolute address) ของโปรเซสที่อยู่ในหน่วยความจำ และค่าตำแหน่งที่สัมพันธ์ (Relative address) หรือชุดคำสั่งต่างๆ ที่ได้รับหลังจากการคอมไพล์

การจำแนกการเชื่อมโยงของคำสั่งและตำแหน่งของข้อมูลในหน่วยความจำสามารถแบ่งแต่ละขั้นตอนตามช่วงเวลาได้ดังนี้

Nakhon Pathom Rajabhat University

1. ช่วงเวลาคอมไพล์ (Compile time)

คือ ช่วงเวลาที่คำสั่งหรือข้อมูลถูกแปลคำสั่ง โดยการคอมไพล์โดยตัวคอมไพเลอร์ (Compiler) โดยตัวคอมไพเลอร์จะค้นหาตำแหน่งจริง (Absolute Code) ในหน่วยความจำเมื่อพบแล้วจะสร้างโค้ดทำให้ระบบปฏิบัติการสามารถประมวลผลคำสั่งหรือข้อมูลนั้นได้ทันที แต่หากตำแหน่งจริงถูกเปลี่ยนแปลง ตัวคอมไพเลอร์ก็จะทำการรีคอมไพล์ (Recompile) โค้ดคำสั่งหรือข้อมูลนั้นใหม่ทุกครั้ง

การจำแนกการเชื่อมโยงของคำสั่งและตำแหน่งของข้อมูลในหน่วยความจำสามารถแบ่งแต่ละขั้นตอนตามช่วงเวลาได้ดังนี้ (ต่อ)

Nakhon Pathom Rajabhat University

2. ช่วงเวลาโหลด (Load time)

ช่วงเวลาที่คำสั่งหรือข้อมูลถูกโหลดเข้าสู่หน่วยความจำโดยลำดับแรกตัวคอมไพเลอร์จะสร้างโค้ดที่สามารถประมวลผลได้ทันที (Relocation code) ขึ้นมาก่อน หลังจากคำสั่งหรือข้อมูลถูกโหลดเข้าสู่หน่วยความจำแล้วตัวคอมไพเลอร์จะทำการแปลตำแหน่งที่โหลดเข้ามาให้เป็นตำแหน่งจริง (Absolute Code) เพื่อให้ระบบปฏิบัติการสามารถประมวลผลคำสั่งหรือข้อมูลนั้นได้โดยไม่ต้องเสียเวลาในการคอมไพล์ใหม่ทุกครั้ง แต่จะเสียเวลาเฉพาะตอนโหลดคำสั่งหรือข้อมูลนั้นเข้ามาในหน่วยความจำ

การจำแนกการเชื่อมโยงของคำสั่งและตำแหน่งของข้อมูลในหน่วยความจำสามารถแบ่งแต่ละขั้นตอนตามช่วงเวลาได้ดังนี้ (ต่อ)

Nakhon Pathom Rajabhat University

3. ช่วงเวลาประมวลผล (Execution time)

ช่วงเวลาที่คำสั่งหรือข้อมูลถูกประมวลผล โดยตัวคอมพิวเตอร์จะทำการเชื่อมโยงตำแหน่งและแปลโค้ดคำสั่งหรือข้อมูลของตำแหน่งนั้นๆ เข้าไปเก็บไว้ในหน่วยความจำขณะที่ระบบปฏิบัติการกำลังประมวลผล (Run time) ทำให้ระบบปฏิบัติการต้องเสียเวลาในการแปลตำแหน่งคำสั่งหรือข้อมูลต่างๆ ก่อนถูกนำมาเข้าสู่กระบวนการประมวลผลทุกครั้ง

การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ทางกายภาพกับพื้นที่ทางตรรกะ (Logical- Versus Physical-Address Space)

Nakhon Pathom Rajabhat University

- จะมีการอ้างอิงถึงตำแหน่งที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ประเภทคือ
 1. ตำแหน่งพื้นที่ทางตรรกะ (Logical Address Space) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตำแหน่งเสมือน (Virtual Address) ซึ่งถูกสร้างขึ้น (Generate) โดยหน่วยประมวลผลกลาง (CPU) เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยกลุ่มของตำแหน่งพื้นที่ทางตรรกะ (Logical Address Space) ทั้งหมดถูกสร้างโดยโปรแกรม
 2. ตำแหน่งพื้นที่ทางกายภาพ (Physical Address Space)
คือตำแหน่งที่อยู่ในหน่วยความจำหลัก (Memory Unit) และทำงานโดยตอบสนอง (Corresponding) กับตำแหน่งทางตรรกะ (Logical Address) เสมอ

การโหลดแบบพลวัต (Dynamic Loading)

Nakhon Pathom Rajabhat University

- เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการประมวลผลในหน่วยความจำทางกายภาพ (Physical Memory) มีการจำกัดขนาดข้อมูล ดังนั้นโปรแกรมคำสั่งและข้อมูลทั้งหมดของกระบวนการ (Process) จะต้องมียุขขนาดเล็กกว่าหน่วยความจำทางกายภาพ (Physical Memory) ในขณะที่โหลดข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่พื้นที่ว่างในหน่วยความจำ
- ในแต่ละครั้งจะต้องมีการตรวจสอบขนาดของข้อมูล เพื่อจะช่วยให้การประมวลผลโปรแกรมคำสั่ง และการโหลดข้อมูลเข้าหน่วยความจำทำได้รวดเร็วขึ้น ลักษณะการทำงานดังกล่าวนี้เรียกว่า การโหลดแบบพลวัต (Dynamic Loading) ซึ่งวิธีการทำงานจะไม่โหลดโปรแกรมย่อย (Routine) จนกว่าจะมีการเรียกใช้งาน (Call) ทำให้ไม่สิ้นเปลืองเนื้อที่ในหน่วยความจำ

การแบ่งส่วน (Overlay)

- วิธีนี้ใช้ในกรณีที่โปรเซสมีขนาดใหญ่กว่าหน่วยความจำที่จัดเก็บ จำเป็นที่จะต้องจัดสรรหน่วยความจำให้เหมาะสมโดยการแบ่งส่วน (Overlay) หลักการทำงานของ การแบ่งส่วน โดยที่คำสั่งและข้อมูลจะถูกเก็บอยู่ในหน่วยความจำตามขนาดของ หน่วยความจำที่มี
- ซึ่งจะต้องอาศัยการทำงานของตัวขับในการแบ่งส่วน (Overlay Driver) เพื่อ โหลด คำสั่งที่ต้องการใช้งานหน่วยความจำเข้ามาใช้งานจนเสร็จก่อนแล้วจึงสลับให้คำสั่ง อื่นที่ต้องการใช้งานหน่วยความจำเข้ามาทำงานหน่วยความจำต่อไป

การสับเปลี่ยน (Swapping)

- เป็นวิธีที่ในการสลับโปรเซสที่ต้องการจะเข้าหรือออกเพื่อประมวลผลในหน่วยความจำ โดยหลักการจะต้องสลับโปรเซสเก่าออกมาก่อนแล้วจึงนำเข้าโปรเซสใหม่เข้าไปใช้งานหน่วยความจำโดยนำไปเก็บไว้ในระบบสนับสนุนการจัดเก็บ (Backing Store)
- โดยใช้ Priority-base Scheduling Algorithms ถ้าโปรเซสใดมี Higher-priority process เข้ามาถึงและต้องการจะใช้บริการหน่วยความจำ ตัวจัดการหน่วยความจำสามารถที่จะทำการสลับเอา Lower-priority process ออกไปก่อนเพื่อให้โปรเซสใดมี Higher-priority process ทำงานให้เสร็จก่อน โปรเซสที่มี Lower-priority process จึงจะสลับกลับมา (Swap back) เพื่อทำงานในหน่วยความจำต่อไปได้

การจัดสรรหน่วยความจำที่ต่อเนื่องกัน

(Continues Memory Allocation)

Nakhon Pathom Rajabhat University

- หน่วยความจำหลักจำเป็นจะต้องอำนวยความสะดวกให้กับระบบปฏิบัติการและความหลากหลายของผู้ใช้งาน โพรเซส ดังนั้นในแต่ละโพรเซส (Process) จึงมีความต้องการใช้พื้นที่ในหน่วยความจำอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นหน้าที่ของระบบปฏิบัติการในการจัดสรรพื้นที่หน่วยความจำในหน่วยความจำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
- ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหน่วยความจำหลัก (Main Memory) จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ หน่วยความจำระดับบน (High Memory) ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้ติดต่อกับส่วนของผู้ใช้ (User) และหน่วยความจำระดับล่าง (Low Memory) ซึ่งเป็นส่วนของระบบปฏิบัติการ (Operating System) ซึ่งแสดงได้ดังรูปที่ 2.6

การจัดสรรพื้นที่ในหน่วยความจำแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

Nakhon Pathom Rajabhat University

1.การจัดสรรหน่วยความจำแบบพื้นที่เดียว (Single-partition Allocation)

วิธีนี้หน่วยความจำจะไม่ถูกแบ่งพื้นที่ โดยโปรเซสในส่วนหนึ่งของระบบปฏิบัติการจะอยู่ในส่วนหน่วยความจำระดับล่าง (Low Memory) และส่วนของโปรเซสของผู้ใช้อยู่ในส่วนหน่วยความจำระดับบน (High Memory) โดยเกี่ยวข้องกับรีจิสเตอร์ย้ายตำแหน่ง (Relocation Register) ในการแยกโปรเซส (Process) ในส่วนของผู้ใช้ออกจากส่วนของระบบปฏิบัติการและรีจิสเตอร์ขอบเขต (Limit Register) เป็นรีจิสเตอร์ที่ใช้ระบุขนาดของค่าตำแหน่งทางตรรกะ (Logical Address) โดยค่าตำแหน่งทางตรรกะ (Logical Address) ต้องน้อยกว่ารีจิสเตอร์ขอบเขต (Limit Register) เสมอ

การจัดสรรพื้นที่ในหน่วยความจำแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ (ต่อ)

2.การจัดสรรหน่วยความจำแบบหลายพื้นที่ (Multiple-partition Allocation)

วิธีนี้หน่วยความจำจะถูกแบ่งตามจำนวน Process มีวิธีการจัดสรร 2 รูปแบบ ดังนี้ 2.1 การแบ่งแบบคงที่ (Fixed Partition) โดยการแบ่งพื้นที่หน่วยความจำออกเป็นหลาย ๆ พาร์ทิชัน (Partition) แต่ละพาร์ทิชันมีขนาดเท่ากันและบรรจุโปรเซสอยู่ภายในเพียงหนึ่งโปรเซสเท่านั้น โดยที่จำนวนพาร์ทิชันถูกกำหนดโดยจำนวนโปรเซสที่มีอยู่ในหน่วยความจำ

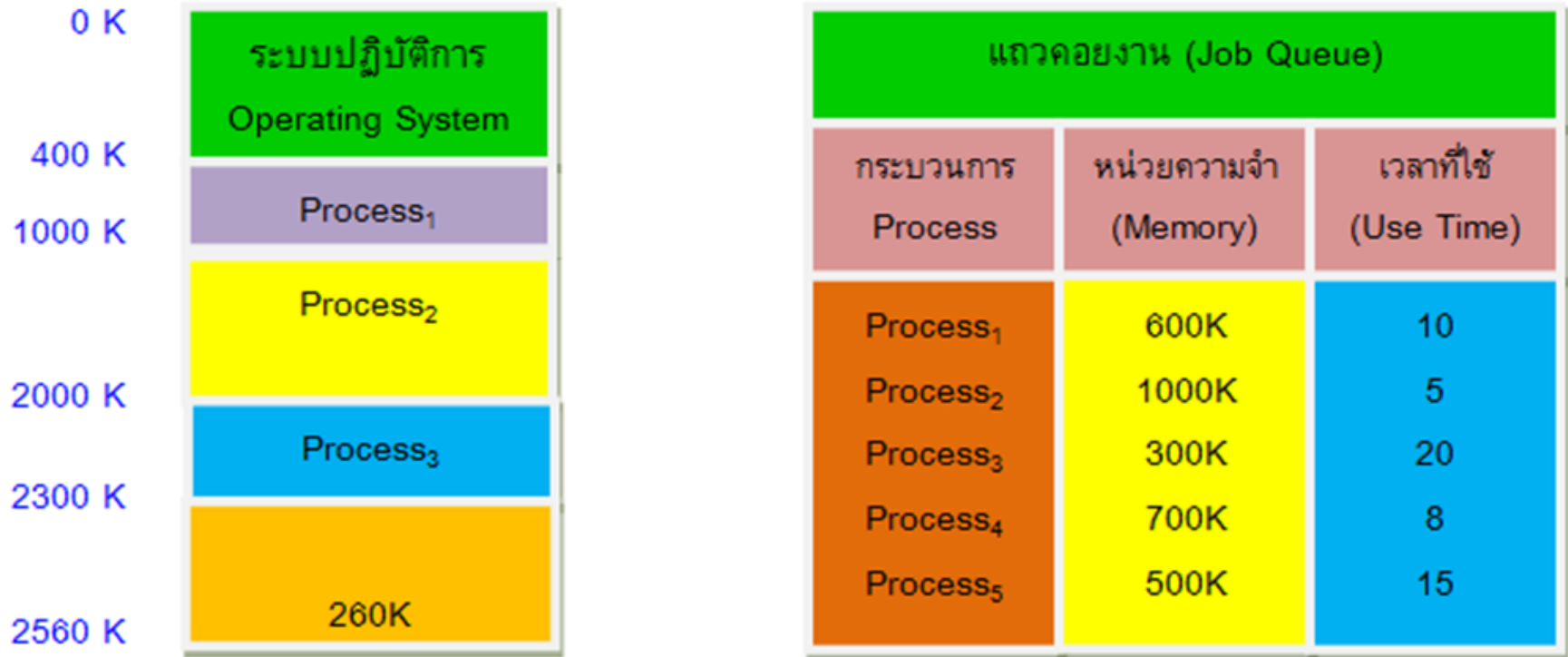
ข้อเสียของวิธีคือ หากโปรเซสที่บรรจุอยู่ในหน่วยความจำมีขนาดเล็กกว่าพาร์ทิชันที่กำหนดจะทำให้เหลือพื้นที่ในหน่วยความจำ (พาร์ทิชันมีพื้นที่ว่างเหลือ) เรียกพื้นที่ว่างที่เหลือนี้ว่า “Internal Fragmentation” กรณีที่ขนาดของโปรเซสมีขนาดใหญ่กว่าพาร์ทิชันที่กำหนดก็จะไม่สามารถนำโปรเซสนั้นเข้าไปใช้งานพื้นที่ในหน่วยความจำหลักได้

การจัดสรรพื้นที่ในหน่วยความจำแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ (ต่อ)

Nakhon Pathom Rajabhat University

2.2 การแบ่งแบบพลวัต (Dynamic Partition)

เป็นการแบ่งพื้นที่ตามขนาดของโปรเซส โดยการใช้พื้นที่ว่างทางกายภาพที่เรียกว่า โฮล (Hold) เมื่อมีโปรเซสต้องการใช้งานพื้นที่ในหน่วยความจำ ระบบปฏิบัติการจะมีหน้าที่ในค้นหาพื้นที่โฮล (Hold) ที่มีขนาดใหญ่เพียงพอกับโปรเซส แล้วจึงนำโปรเซสนั้นเข้าไปใช้งานหน่วยความจำและจะทำการเก็บข้อมูลของโปรเซสอื่นที่ยังไม่ได้้นำเข้าไปใช้งานหน่วยความจำและพื้นที่ว่าง (Free Partition Hold) ที่ยังไม่ได้ถูกจัดสรรให้กับโปรเซสใดๆ ด้วยแถวคอยการทำงาน (Job Queue) โดยสัมพันธ์กับเวลาที่ใช้งานจริง (Use time) ของแต่ละโปรเซสด้วย แสดงดังรูปที่ 2.8

รูปที่ 2.8 แสดงการแบ่งหน่วยความจำแบบพลวัต (Dynamic Partition)

การป้องกันหน่วยความจำ (Memory Protection)

Nakhon Pathom Rajabhat University

โดยปกติจำนวนบิต (Bits) ที่เก็บอยู่ในตารางเพจ (Page Table) เราสามารถกำหนดบิตเพื่อใช้ในการตรวจสอบและกำหนดเพจในการ อ่าน-เขียน (Read-Write) หรืออ่านข้อมูลเท่านั้น (Read-Only) ซึ่งเรียกบิตพิเศษนี้ว่า “กลุ่มบิตป้องกัน (Associating Protection Bits)” ให้กับทุกๆ เฟรม ที่อยู่ในหน่วยความจำ (Main Memory) ซึ่งแบ่งบิตสถานะออกเป็น 2 บิต คือ

1. บิตใช้งานได้ (Valid Bit) เป็นบิตสถานะที่บอกว่าข้อมูลในเพจถูกอ่านเข้าสู่หน่วยความจำทางกายภาพแล้ว และสามารถนำไปใช้งานได้ทันที

การป้องกันหน่วยความจำ (Memory Protection) (ต่อ)

Nakhon Pathom Rajabhat University

2. บิตใช้งานไม่ได้ (Invalid Bit) เป็นบิตสถานะที่บอกว่าข้อมูลในเพจนั้นไม่มีอยู่ในหน่วยความจำทางกายภาพแล้ว (Physical Memory) และไม่สามารถนำไปใช้งานได้ อาจเกิดจากกรณีที่ระบบปฏิบัติการยังไม่ได้อ่านข้อมูลจากเพจเข้าสู่หน่วยความจำหลัก (Main Memory) หรือข้อมูลของเพจที่ต้องการอ่านนั้นถูกสลับ (Swapped) ออกจากหน่วยความจำแล้ว

ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นที่เรียกว่า “การผิดพลาด (Page Fault)” จึงจำเป็นต้องโหลดเพจข้อมูลเข้าสู่หน่วยความจำก่อนแล้วจึงเปลี่ยนค่าของบิตใช้งานไม่ได้ (Invalid Bit) ให้เป็นบิตใช้งานได้ (Valid Bit) แล้วจึงทำการประมวลผลข้อมูลนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

สรุป (Conclusion)

การจัดการหน่วยความจำ (Memory Management) เป็นหน้าที่หนึ่งของระบบปฏิบัติการ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดสรรพื้นที่ในการทำงานให้กับหลายโปรแกรม (Multiprogramming) หรือข้อมูลต่างๆ โดยใช้ฮาร์ดแวร์ (Hardware provided) เข้าไปช่วยสนับสนุนวิธีการเข้าถึงตำแหน่งในหน่วยความจำทั้งในส่วนหน่วยความจำทางตรรกะ (Logical memory) และหน่วยความจำทางกายภาพ (Physical memory) ซึ่งมีหน่วยประมวลผลกลาง (CPU) เป็นตัวประมวลผล (Generated)

สรุป (Conclusion) (ต่อ)

Memory Management Algorithms มี 4 แบบ

1. การจัดสรรแบบต่อเนื่อง (Contiguous allocations)
2. การแบ่งหน้า (Paging)
3. การแบ่งส่วน (Segmentation)
4. การผสมผสานระหว่างวิธีแบ่งหน้าและแบ่งส่วน
(Combination of Paging and Segmentation)

สรุป (Conclusion) (ต่อ)

Memory Management Strategy

1. ความสามารถของฮาร์ดแวร์ (Hardware Support) เป็นพื้นฐานที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของกระบวนการการแบ่งหน้า (Paging) และการแบ่งส่วน (Segmentation) โดยโครงสร้างตารางการจับคู่ระหว่างข้อมูลและตำแหน่งของหน่วยความจำหลัก

2. ประสิทธิภาพ (Performance) วิธีที่ใช้จัดการหน่วยความจำหลักแต่ละวิธีจะมีความซับซ้อน และใช้ระยะเวลาในการจับคู่ระหว่างหน่วยความจำทางตรรกะ (Logical memory) และหน่วยความจำทางกายภาพ (Physical memory) ดังนั้น ระบบปฏิบัติการจึงต้องเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและรวดเร็ว

สรุป (Conclusion) (ต่อ)

3. การจัดการพื้นที่ว่าง (Fragmentation) ในระบบคอมพิวเตอร์แบบหลายโปรแกรม (Multiprogramming) มีความสามารถในการประมวลผลสูง จะต้องมีการจัดการพื้นที่ว่างที่เหมาะสมกับขนาดของ Process เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น

4. การย้ายตำแหน่ง (Relocation) การจัดการหน่วยความจำหลักที่ดี ควรสามารถย้ายโปรเซส (Process) ในหน่วยความจำหลักได้อย่างอัตโนมัติเพื่อแก้ปัญหาการเกิดพื้นที่ว่าง (Fragmentation) ในหน่วยความจำหลัก

5. การสลับ (Swapping) กลไกการสลับ Process เข้า-ออก จากหน่วยความจำหลัก ควรให้มีการสลับโปรเซสให้น้อยที่สุดภายในหนึ่งหน่วยเวลา

สรุป (Conclusion) (ต่อ)

6. การใช้งานร่วมกัน (Sharing) ระบบปฏิบัติการที่ดีควรสามารถจัดสรรโปรแกรมหรือข้อมูลต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ เพื่อให้โปรเซส (Process) จำนวนมากสามารถทำงานร่วมกันได้

7. การป้องกัน (Protection) การป้องกันคำสั่งหรือข้อมูลต่างๆ โครงสร้างข้อกำหนดเงื่อนไขในการอ่านหรือเขียนข้อมูล โดยระบบต้องมีการตรวจสอบคำสั่งหรือข้อมูลต่างๆ ขณะกำลังประมวลผล พร้อมทั้งแสดงข้อผิดพลาดได้